

YANG O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

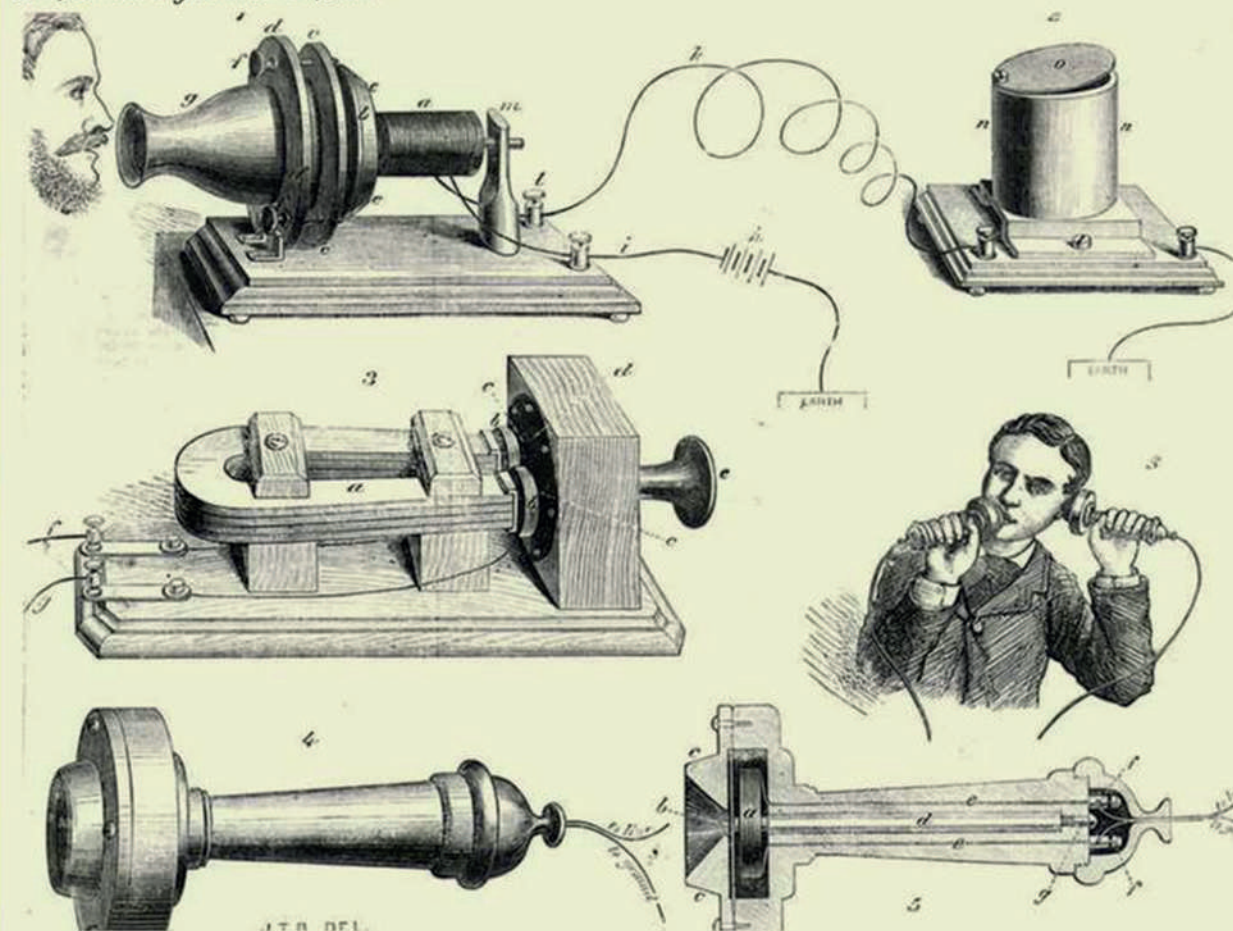
CONFERENCES.UZ

2023

DAVRIYLIGI: 2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF ETILGAN TELEFON

Alexander Graham Bell

TOSHKENT SHAHAR, AMIR TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

WWW.TAQIQOT.UZ
WWW.CONFERENCES.UZ

AVGUST №55

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
9-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-9**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-9**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 55-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 август 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 11 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган еттита устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофик:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Ҳамидович «ТИИМСХ»

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ

1. А.П.Хазратов ALOQA XIZMATLARI IQTISODIY FAOLIYATNING MUHIM BIR SHAKLI.....	7
2. А.П.Хазратов ALOQA XIZMATLARINING IQTISODIYOTDAGI O’RNI VA O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	9

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ

ALOQA XIZMATLARI IQTISODIY FAOLIYATNING MUHIM BIR SHAKLI

A.P.Xazratov

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Real iqtisodiyot” kafedrasida katta o‘qituvchisi, PhD.

Annotasiya: ushbu maqolada aloqa xizmatlari tizimini yanada rivojlantirishning xarakatlantiruvchi kuchi yangi avlod xizmatlarining keng spektrini taqdim etishdan iborat ekanligiga alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: aloqa xizmati, tizim, xizmat turlari, axborot, bozor, vaziyat subyekt, faoliyat.

Аннотация: в данной статье акцентируется внимание на том, что движущей силой дальнейшего развития системы услуг связи является предоставление широкого спектра услуг нового поколения.

Ключевые слова: услуга связи, система, виды услуг, информация, рынок, ситуация, субъект, деятельность.

Abstract: this article focuses on the fact that the driving force behind the further development of the communication services system is the provision of a wide range of new generation services.

Key words: communication service, system, types of services, information, market, situation, subject, activity.

Mamlakatimiz xizmatlar sohasida yuqori sur’atlar bilan rivojlanib borayotgan xizmat turlaridan biri bu aloqa xizmatlari hisoblanadi. Umuman olganda aloqa xizmatlari milliardlab insonlarning uzog‘ini yaqin qiladi. Aloqa xizmatlariga pochta, telegraf, xalqaro va shaharlararo telefon, telvideniya dasturlarini uzatish va qabul qilish, radio dasturlarini uzatish va qabul qilish, radio to‘lqinlarini ro‘yxatga olish nazorat va ximoya qilish, mobil, intirnet va boshqa xizmat turlarini kiritish mumkin.

Ma’lumki, aloqa xizmatlari iqtisodiy faoliyatning muhim bir shakli. U aholi va yuridik shaxslar ehtiyojlarini (talab chegarasida) qondirishga qaratilgan faoliyatdir. Aloqa xizmatlari jamiyatimizning iqtisodiy va ijtimoiy hayotida juda muhim jarayon bo‘lib hisoblanadi. Aralash iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlari bozorida vaziyat o‘zgardi; aloqa xizmatlari bilan shug‘ullanuvchi subyektlarning faoliyati erkinlashtirildi va monopolistik faoliyati esa cheklandi. Natijada aloqa xizmatlari bozorining ma’lum darajada barqaror holga kelishi ta’minlandi. Natijada 2020 yilda yanvar dekabr oylarida aloqa va axborotlashtirish xizmatlari xizmatlarining hajmi 12886,0 mlrd.so‘m darajasida belgilanib, 2019 yilga nisbatan ushbu turdagi xizmatlarning o‘shish sur’ati 15,3 foizga yetdi.

1-diagramma

1-diagramma. Aloqa va axborotlashtirish xizmatlarining tarkibi

1-diagramma ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki 2019 yilga nisbatan 2020 yil-da kompyuter dasturlashtirish xizmatlari 0,5 foizga, boshqa aloqa va axborotlash-tirish xizmatlari 1,4 foizga va noshirlik xizmatlari esa 1,1 foizga o'sganligini ko'rishimiz mumkin

Aloqa xizmatlari tizimini yanada rivojlantirishning xarakatlaniruvchi kuchi yangi avlod xizmatlarining keng spektrini taqdim etishdan iboratdir. Aloqa xizmatlari tizimida yangi xizmat turlarini joriy etish, ya'ni bu klaster tizimidan foydalangan holda xabarlarining turlarini (matn, nutq, video, audio, televedeniye, axborot) yaqinlashishi va iste'molchi uchun qo'shimcha qiymat olib borish asosida samaradorligini oshirish maqsadida o'z faoliyati evolyusiyasi jarayonida joriy etilgan xizmat (yoki xizmatlar to'plami)dan iborat bo'lishi zarur deb hisoblaymiz. Aloqa tarmog'ining muhim xususiyatlaridan biri, uning tarkibiga kiruvchi pochta xizmatlarining aksariyati moddiy ko'rinishda bo'lsa, telekommunikasion xizmatlar nomoddiy ko'rinishda bo'ladi.

Aloqa tarmog'ining mahsuloti – bu xizmatlardir. Bu mahsulotlarni milliy iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar bilan qiyoslanganda o'xshashliklarni hamda farqlarni ko'rish mumkin.

Aloqa xizmatlarida (pochtadan tashqari) barcha turdagi ma'lumotlarni uzatishning jismoniy asosi matn, audio xabarlar yoki video tasvirlarni uzatish oxirida elektr signallariga aylantirish (kodlash) va ularni qabul qiluvchi tomonda asl shaklga teskari aylantirishdir (dekodlash).

Telekommunikasiya xizmatini iste'mol qilish jarayoni, iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida ishlab chiqarilgan mahsulot (tovar)larini iste'mol qilish holatiga o'xshash: iste'mol qilingan aloqa xizmatining haqi, ular ishlab chiqarayotgan mahsulotlar tannarxiga kiritiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Wilbur Schramm: Portrait of a Development Communication Pioneer. Communicator, 1987. 21 (1-4), 18-22.
2. Melkote S.R. Communication for Development in the Third World. New Delhi: Sage Publications.1991.
3. Hazratov A.P. Die rolle der kommunikationsdienste im wirtschaftlichen und sozialen leben unserer gesellschaft. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities ISSN 2749-0866. Vol.1 Issue 1.1 Economical sciences. <http://berlinstudies.de/>.(08.00.00; №12)
4. Hazratov, A. (2022) "Communication services as one of the fastest developing and profitable segments of the economy," Economics and Innovative Technologies: Vol. 2022: No. 1, Article 3. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/iqtisodiyot/vol2022/iss1/3>. (08.00.00; №12)
5. Hazratov Abror. The Role of Digital Economic Technologies in the Development of Communication Services in Uzbekistan. International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) Volume 5 Issue 4, May-June 2021 Available Online: www.ijtsrd.com e-ISSN: 2456 – 6470
6. Hazratov A.P. (2021). THE HISTORY OF COMMUNICATION SERVICES SERVICE SYSTEM DEVELOPMENT. International Journal of Trends in Commerce and Economics ISSN: 2349-543X, VOL.11(Issue-1), 1–7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5770118>
7. Hazratov A.P., & Haqnazarova Y. (2021). THE IMPORTANCE OF ELECTRONIC TRADE IN THE AGE OF DIGITAL ECONOMY. International Journal of Trends in Commerce and Economics ISSN: 2349-543X, VOL. 11.(Issue 1), 8–10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5770140>

ALOQA XIZMATLARINING IQTISODIYOTDAGI O’RNI VA O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

A.P.Xazratov

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Real iqtisodiyot” kafedrası katta o‘qituvchisi, PhD.

Annotasiya: ushbu maqolada aloqa xizmatlarini rivojlantirish orqali insonlar hayotini yengillashtirishga, vaqt va mablag‘larini tejallishiga alohida e‘tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: axborot almashinuvi, aloqa tarmoqlari, ma‘lumot, qayta ishlash, tezlik.

Аннотация: в этой статье основное внимание уделяется облегчению жизни людей, экономии времени и денег за счет развития коммуникационных услуг.

Ключевые слова: обмен информацией, сети связи, информация, обработка, скорость.

Abstract: This article focuses on making people's lives easier, saving time and money through the development of communication services.

Key words: information exchange, communication networks, information, processing, speed.

Axborot almashinuvining universal vositasi kabi oddiy, ishonchli, xavfsiz va iqtisodiy jihatdan samarali usul bo‘lishi mumkin. Almashinuv kerakli vaqtda va kerakli joyda nutq, tasvir va ma‘lumotlarni bir nuqtada uzatish va qabul qilish imkonini beradigan muhitdan foydalangan holda amalga oshiriladi. Tadqiqot ishlari telekonferensiya, ma‘lumotlarni teleqayta ishlash, telesavdo, elektron hujjatlarning o‘zaro almashinuvi va boshqalarni o‘z ichiga oladi. AQShda transport vositalarini 10 foizdan 20 foizgacha almashtirilganligini ko‘rsatdi. Ayrim mutaxassislarining baholashi bo‘yicha kishilar va transport harakatlanishining axborot tarmog‘i orqali axborot almashinuviga almashtirish 18 million Yevroga yoki issiqlik-energetik kompleks mahsulotlari miqdorining umumdunyoviy yillik iqtisodiyotiga nisbatan 12 million Yevrodan ortiq tejallishi mumkin.

Yangi aloqa uskunasini rivojlantirish strategiyasi va aloqa xizmatlarini yetkazib berish sezilarli darajada axborotni tez yetkazib berishni, undan foydalanishning samaradorligi va qulayligini belgilaydigan omillarga bog‘liq bo‘ladi. Ushbu omillardan asosi quyidagilar bo‘lib hisoblanadi:

- hududlar o‘rtasida raqobatni globallashtirish va kuchaytirish, Osiyo va Sharqiy Yevropadagi yangi bozorlarni tez rivojlantirish;
- texnik qarorlarni nazorat qilishni saqlagan holda aloqa uskunasining yirik yetkazib beruvchilari qo‘lidagi mulkdorlikni konsentrasiyalash;
- telekommunikasiya sektorida qayta tartibga solish va liberallashtirish;
- aloqa tarmoqlarini qo‘llash hisobiga axborotni qayta ishlash va undan foydalanish joyini markazlashtirmaslik;
- axborotni qayta ishlash dasturiy ta‘minoti (DT) va ilovalar o‘rtasida foydalanuvchi interfeysining qulayligining oshishi;
- kompyuter texnikasining arzonlashishi va unumdorligining oshishi (Mura qonuni);
- turli ishlab chiqaruvchilarning kompyuter tizimlari o‘rtasidagi moslashuvchanlik imkoniyati;
- aloqadan foydalanish va aloqa xizmatlari uchun narxni kamaytirish hisobiga bozorlarning raqobatbardoshligini oshirish talablari;
- texnik xodimlarning malakasiga qo‘yiladigan talablar, natijada aloqa uskunalardan foydalanish uchun xarajatlarning oshishi.

Umumlashtirgan holda shuni aytish kerakki, biznesga qiziqish va bozor raqobati turli kompyuter tizimlarining moslashishi natijasida amalga oshirila boshlangan ma‘lumotlarni taqsimlangan elektron qayta ishlash tizimining rivojlanishiga sabab bo‘ldi. Bunday tizimlar quyidagi maqsadlarga ega bo‘lgan asosiy texnologiyalarni rivojlantirish va joriy etishni belgilaydi:

- ma‘lumotlarni qayta ishlash tezligini oshirish;
- ma‘lumotlarni uzatish tezligini oshirish;
- axborotning har xil turlaridan foydalanuvchilarning foydalana olish qulayligini ta‘minlash;
- ko‘rsatiladigan xizmatlar uchun narxlarni bir vaqtda pasaytirishda, turli ishlab chiqaruvchilar hisoblash tizimlarining o‘zaro ishlashini ta‘minlash.

Insoniyat tarixida kishilar turmush darajasini yaxshilashga, ularning moddiy va nomoddiy ehtiyojlarini samarali qanoatlantirishga, inson hayotini yengillashtirishga va og‘ir mehnatni

osonlashtirishga qaratilgan ko‘plab kashfiyotlar, ixtirolar hamda sohalar yaratilganki, ularning har biri u yoki bu darajada xizmat qilgan va xizmat qilib kelmoqda.

Ana shunday muhim sohalardan biri sifatida xizmat ko‘rsatish sohasini ko‘rsatish mumkin. Xizmatlar sohasi mohiyati va mazmuniga ko‘ra, zamonaviy hayot sifatini ta’minlash bilan bog‘liq bo‘lgan inson kapitali rivojlanishiga shart-sharoit yaratish hamda oqilona mehnat taqsimotining yuqori darajaga ko‘tarilishi bilan bog‘liq bo‘lgan inson faoliyatining turli ko‘rinishlarini qamrab oluvchi tushunchadir.

Bugun xizmatlarning alohida turlari mavjud bo‘lib, bularga savdo, transport, ta’lim moliyaviy aloqa va axborotlashtirish, sog‘liqni saqlash sohasidagi, yashash va ovqatlanish bo‘yicha, ijara, maishiy texnika tovarlarini ta’minlash xizmatlari va boshqalarni kiritish mumkin. Bu kabi xizmat ko‘rsatish tizimi izchillik bilan takomillashtirilmoqda va modernizasiya qilinmoqda. Buning natijasida mamlakatimizda xizmatlar sohasining ulushi borgan sari oshib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Wilbur Schramm: Portrait of a Development Communication Pioneer. Communicator, 1987. 21 (1-4), 18-22.

2. Melkote S.R. Communication for Development in the Third World. New Delhi: Sage Publications.1991.

3. Hazratov A.P. Die rolle der kommunikationsdienste im wirtschaftlichen und sozialen leben unserer gesellschaft. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities ISSN 2749-0866. Vol.1 Issue 1.1 Economical sciences. <http://berlinstudies.de/>.(08.00.00; №12)

4. Hazratov, A. (2022) "Communication services as one of the fastest developing and profitable segments of the economy," Economics and Innovative Technologies: Vol. 2022: No. 1, Article 3. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/iqtisodiyot/vol2022/iss1/3>. (08.00.00; №12)

5. Hazratov Abror. The Role of Digital Economic Technologies in the Development of Communication Services in Uzbekistan. International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) Volume 5 Issue 4, May-June 2021 Available Online: www.ijtsrd.com e-ISSN: 2456 – 6470

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 9-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.08.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000